

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.3.13>**Островський С. О.,**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії України

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІЙСЬК ЗВ'ЯЗКУ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Анотація. Основними завданнями військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України є: організація планування розгортання та нарощування, забезпечення функціонування системи зв'язку та інформаційних систем, систем бойового управління та оповіщення в мирний час, в особливий період, в умовах надзвичайного та воєнного стану; організація взаємодії з іншими складовими сил оборони, Національним центром оперативно-технічного управління телекомунікаційними мережами України та операторами електронних комунікацій (операторами зв'язку) з питань забезпечення зв'язком у ході виконання спільних завдань з оборони держави; створення (розгортання) єдиного інформаційного середовища Збройних Сил України з використанням сервісно-орієнтованої архітектури; надання сервісів зв'язку для забезпечення функціонування єдиного інформаційного середовища Збройних Сил України та досягнення оперативної й технічної взаємосумісності з іншими складовими сил оборони та держав – членів НАТО; забезпечення обміну інформацією в єдиному інформаційному середовищі Збройних Сил України; надання оперативному складу пунктів управління Збройних Сил України, а також іншим складовим сил оборони базових та функціональних сервісів через їх відповідні точки присутності; здійснення заходів з функціонування національної системи кібербезпеки; участь у заходах з кібероборони; ведення та/або участь у кіберопераціях, ведення кібердій; організація та керівництво технічним забезпеченням зв'язку у Збройних Сил України; здійснення військової співпраці зі збройними силами країн – членів НАТО; впровадження заходів із забезпечення кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури в умовах надзвичайного стану та особливого періоду та ін.

Суб'єктами військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України є: Орган військового управління, структурні підрозділи Органу Військового Управління, військові частини (підрозділи), військові навчальні заклади. Чисельність військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України визначається Головнокомандувачем Збройних Сил України та утримується в межах чисельності Збройних Сил України.

Визначено, система військ зв'язку та кібербезпеки має складну структуру та несе досить важливі функції та завдання. Саме тому, на сьогодні первинною задачею наблизити її до стандартів НАТО, з метою якісного виконання покладених на них обов'язків.

Ключові слова: зв'язок, кібербезпека, війська зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України, кібероборона, кібероперація.

Ostrovskiy S. O. Legal status of military communications and cyber security in the system of the armed forces of Ukraine

Abstract. The main tasks of the communication and cyber security forces of the Armed Forces of Ukraine are: organization of deployment and expansion planning, ensuring the functioning of communication and information systems, combat control and alert systems in peacetime, in a special period, in conditions of a state of emergency and war; organization of interaction with other components of the defense forces, the National Center for Operational-Technical Management of Telecommunication Networks of Ukraine and electronic communications operators (communication operators) on issues of providing communication during the implementation of joint tasks for the defense of the state; creation (deployment) of a unified information environment of the Armed Forces of Ukraine using a service-oriented architecture; provision of communication services to ensure the functioning of a unified information environment of the Armed Forces of Ukraine and to achieve operational and technical interoperability with other components of the defense forces and NATO member states; provision of information exchange in the unified information environment of the Armed Forces of Ukraine; provision of basic and functional services to the operational staff of the control points of the Armed Forces of Ukraine, as well as to other components of the defense forces through their respective points of presence; implementation of measures for the functioning of the national cyber security system; participation in cyber defense activities; conducting and/or participating in

cyber operations, conducting cyber actions; organization and management of technical communication support in the Armed Forces of Ukraine; implementation of military cooperation with the armed forces of NATO member countries; implementation of measures to ensure cyber protection of critical information infrastructure in conditions of a state of emergency and a special period, etc.

The subjects of the communications and cyber security forces of the Armed Forces of Ukraine are: the Military Management Body, structural subdivisions of the Military Management Body, military units (units), military educational institutions. The number of communications and cyber security forces of the Armed Forces of Ukraine is determined by the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine and is kept within the limits of the number of the Armed Forces of Ukraine.

It was determined that the system of communications and cyber security forces has a complex structure and carries quite important functions and tasks. That is why, today, the primary task is to bring it closer to NATO standards, with the aim of qualitatively fulfilling the duties assigned to them.

Key words: *communication, cyber security, communication and cyber security troops of the Armed Forces of Ukraine, cyber defense, cyber operation.*

Постановка проблеми. Основним призначенням зв'язку Збройних сил України є встановлення єдиного інформаційно-телекомунікаційного середовища, з метою можливості забезпечення обміном усіма видами інформації між органами й пунктами управління (всіх ланок) з відповідною пропускнуною спроможністю, достовірністю та надійністю, його реалізацією займаються частини та підрозділи зв'язку та радіотехнічного забезпечення. Вони за останній період зазнали значного розвитку, отримали на озброєння новітні цифрові засоби та техніку зв'язку, що дало можливість підвищити рівень маневреності та боєздатності військ. Сучасна система зв'язку і автоматизації заснована на цифрових засобах, що дозволяє якісно виконувати поставлені завдання. В чому проявляються особливості зазначених засобів: запровадження системи транкінгового зв'язку тактичної ланки управління; встановлення системи супутникового зв'язку до окремих ротних опорних пунктів; запровадження системи обміну інформацією, яка має надійний захист; розгортання системи радіозв'язку на КХ/УКХ радіозв'язку виробництва компанії HARRIS; заміна на цифрові засоби зв'язку та підключення до телекомунікаційної мережі спеціального призначення інформаційно-телекомунікаційних вузлів Збройних сил України, використання командно-штабних машин.

Виклад основного матеріалу. Військовий зв'язок може бути розділений на декілька видів: радіозв'язок; прямої видимості; іоносферний; транкінговий; радіорелейний; тропосферний; супутниковий; проводовий зв'язок; гідроакустичний зв'язок.

Система військового зв'язку і автоматизації поділяється на елементи:

- це державна структура;
- має складну систему устрою, підрозділи яких взаємодіють між собою;
- наділена спеціальними мілітаризованими функціями захисту країни;
- основною метою є відстоювання національних інтересів України, протидіють тероризму.

Залежно від оперативної організації, Збройні Сили України поділяють на: 1) Генеральний штаб як головний орган військового управління; 2) міжвидові угруповання військ, підпорядковані органам військового управління відповідно до адміністративно-територіального поділу території України, зведені за видовою ознакою до сухопутного, повітряного та морського компонентів.

Залежно від адміністративної організації, виокремлюють: 1) види Збройних Сил – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили; 2) органи військового управління, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації Збройних Сил, що не належать до видів Збройних Сил.

В структурі Збройних Сил України діють частини та підрозділи зв'язку та радіотехнічного забезпечення.

Після отримання самостійності Україною 3 січня 1992 року управління зв'язку Червонопрапорного Київського військового округу прийняло на себе управління системою і військами зв'язку Київського, Прикарпатського, Одеського військових округів, а надалі — військами зв'язку Військово-Повітряних сил і Військ Протиповітряної оборони. 4 січня офіцери управління зв'язку присягнули на вірність народу України. З цього і почалося формування Управління зв'язку Головного штабу Збройних

Сил України в Незалежній Україні. У лютому 2020 року, відповідно до реформування військових структур Збройних Силу за стандартами та НАТО, Головне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального Штабу Збройних Сил України було переформовано у Командування Військ зв'язку та кібернетичної безпеки Збройних Сил України [6]. Із 1 січня 2022 року, відповідно до закону «Про основи національного спротиву» Війська зв'язку та кібербезпеки набули статусу окремого роду військ [7].

Війська зв'язку та кібербезпеки – спеціальні війська, призначені для планування та забезпечення розгортання, згортання, функціонування системи зв'язку та інформаційних систем, систем бойового управління та оповіщення, їх нарощування в мирний час, особливий період, в умовах надзвичайного та воєнного стану з метою вирішення завдань забезпечення управління військами (силами) Збройних Сил України, а також здійснення заходів функціонування національної системи кібербезпеки та відбиття воєнної агресії у кіберпросторі (кібероборони) [8].

Основними завданнями військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України є:

- організація планування розгортання та нарощування, забезпечення функціонування системи зв'язку та інформаційних систем, систем бойового управління та оповіщення в мирний час, в особливий період, в умовах надзвичайного та воєнного стану;

- організація взаємодії з іншими складовими сил оборони, Національним центром оперативно-технічного управління телекомунікаційними мережами України та операторами електронних комунікацій (операторами зв'язку) з питань забезпечення зв'язком у ході виконання спільних завдань з оборони держави;

- створення (розгортання) єдиного інформаційного середовища Збройних Сил України з використанням сервісно-орієнтованої архітектури;

- надання сервісів зв'язку для забезпечення функціонування єдиного інформаційного середовища Збройних Сил України та досягнення оперативної й технічної взаємосумісності з іншими складовими сил оборони та держав – членів НАТО;

- забезпечення обміну інформацією в єдиному інформаційному середовищі Збройних Сил України;

- надання оперативному складу пунктів управління Збройних Сил України, а також іншим складовим сил оборони базових та функціональних сервісів через їх відповідні точки присутності;

- здійснення заходів з функціонування національної системи кібербезпеки; участь у заходах з кібероборони;

- ведення та/або участь у кіберопераціях, ведення кібердій; організація та керівництво технічним забезпеченням зв'язку у Збройних Сил України; здійснення військової співпраці зі збройними силами країн – членів НАТО щодо забезпечення безпеки кіберпростору та спільного захисту від кіберзагроз;

- впровадження заходів із забезпечення кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури в умовах надзвичайного стану та особливого періоду;

- участь у заходах міжнародного співробітництва та миротворчих операціях. При виконанні завдань із забезпечення функціонування системи зв'язку та інформаційних систем ураховуються такі принципи та підходи:

- єдиноначальності та персональної відповідальності начальників зв'язку, командирів військових частин (підрозділів) зв'язку, кібербезпеки за результати виконання поставлених завдань;

- централізації управління з наданням підлеглим розумної ініціативи та самостійності у визначенні способів виконання поставлених завдань; твердості та наполегливості в ході реалізації замислів і планів; чіткого розподілу функцій, завдань, повноважень і відповідальності між структурними підрозділами органів військового управління, що здійснюють управління системою зв'язку та інформаційних систем, та військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України;

- реальності визначених завдань військовим частинам (підрозділам) зв'язку, кібербезпеки та відповідності їх можливостям;

- урахування та раціонального використання наявних сил і засобів, комплексів зв'язку;

- єдності і комплексності замислів і планів під час їх розробки, виконання та контролю;

- раціональності, гнучкості та адаптивності планів [8].

Суб'єктами військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України є: Орган військового

управління, структурні підрозділи Органу Військового Управління, військові частини (підрозділи), військові навчальні заклади. Чисельність військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України визначається Головнокомандувачем Збройних Сил України та утримується в межах чисельності Збройних Сил України.

Органи управління військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України мають таку загальну структуру:

- Центральне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України;

- Командування Військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України з підпорядкованими йому військовими частинами та військовими навчальними закладами;

- центр зв'язку та інформаційних систем Командування об'єднаних сил Збройних Сил України;

- управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування сухопутних військ Збройних Сил України з підпорядкованими управліннями зв'язку та інформаційних систем оперативних командувань, командування територіальної оборони, військовими частинами (підрозділами) зв'язку;

- управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Повітряних Сил Збройних Сил України з підпорядкованими відділами зв'язку та інформаційних систем повітряних командувань, військовими частинами (підрозділами) зв'язку та радіотехнічного забезпечення;

- управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України з підпорядкованими відділами зв'язку та інформаційних систем командування морської піхоти та морського командування, військовими частинами (підрозділами) зв'язку;

- управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України з підпорядкованими військовими частинами (підрозділами) зв'язку;

- управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України з підпорядкованими військовими частинами (підрозділами) зв'язку;

- група зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Сил підтримки Збройних Сил України з підпорядкованими військовими частинами (підрозділами) зв'язку;

- управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Сил логістики Збройних Сил України з підпорядкованими військовими частинами (підрозділами) зв'язку;

- відділ зв'язку медичних інформаційних систем та кібербезпеки штабу Командування Медичних сил Збройних Сил України з підпорядкованими підрозділами зв'язку.

Функції стратегічного планування застосування військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України та інших складових сил оборони за напрямом «зв'язок та інформаційні системи» відповідно до сценаріїв виникнення та розвитку ситуацій воєнного характеру, планування кібероборони держави, планування та контролю функціонування системи захисту інформації та кібербезпеки в Інформаційно-телекомунікаційних системах Міністерства оборони України та Збройних Сил України покладено на Центральне управління зв'язку та інформаційних систем, яке є структурним підрозділом Генерального штабу Збройних Сил України.

Крім цього, на Центральне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України покладено такі основні функції:

- планування, організація розгортання та забезпечення функціонування системи управління військами та зв'язку згідно зі Стратегічним планом застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони;

- організація забезпечення інформаційної безпеки та захисту в інформаційних технічних системах;

- розроблення доктрин, наказів, концепцій, інших нормативно-правових актів та документів з питань організації та функціонування комунікаційних та інформаційних систем у Збройних Сил України;

- організація прихованого управління військами (силами).

Центральне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України підпорядковується начальнику Генерального штабу Збройних Сил України.

Управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Повітряних сил Збройних Сил України є структурним підрозділом штабу Командування Повітряних сил Збройних Сил України, а відділи зв'язку та інформаційних систем повітряних командувань є структурними підрозділами штабів відповідних повітряних командувань. У своїй службовій діяльності управління (відділи) зв'язку та інформаційних систем реалізують свої повноваження щодо функціональних груп спроможностей С2 та СІС.

У рамках функціональної групи С2 управління зв'язку та інформаційних систем штабу Командування Повітряних сил Збройних Сил України здійснює планування застосування наявних сил і засобів зв'язку в операціях (бойових діях) у найбільш ефективний спосіб та уточнення вимог до наявних спроможностей, а також здійснює управління підпорядкованими командувачу Повітряних сил Збройних Сил України військовими частинами (підрозділами) за напрямом «зв'язок та інформаційні системи».

Військові частини та підрозділи військ зв'язку та кібербезпеки за функціональним призначенням поділяються на:

- частини та підрозділи, що здійснюють експлуатаційно-технічне обслуговування стаціонарної телекомунікаційної системи;
- частини та підрозділи, що здійснюють розгортання та експлуатаційно-технічне обслуговування польових систем зв'язку;
- частини та підрозділи, що здійснюють моніторинг стану та управління розгорнутих систем зв'язку та інформаційних систем;
- частини та підрозділи захисту інформації та кібербезпеки; частини та підрозділи фельд'єгерсько-поштового зв'язку; частини та підрозділи забезпечення військ зв'язку та кібербезпеки.

До військових частин та підрозділів, що здійснюють розгортання та експлуатаційно-технічне обслуговування польових систем зв'язку, належать: окрема бригада зв'язку, полки зв'язку, об'єднаний польовий вузол зв'язку, окремий батальйон управління та забезпечення, окремі батальйони управління відповідних командувань видів, окремих родів військ (сил), а також польові вузли зв'язку окремих бригад, полків та їм рівних, безпосередньо підпорядкованих командувачам відповідних видів, окремих родів військ, сил.

Для забезпечення транспортними сервісами вузлів зв'язку пунктів управління частини та підрозділи, що здійснюють розгортання та експлуатаційно-технічне обслуговування польових систем зв'язку, розгортають відповідні лінії зв'язку та забезпечують відбір телекомунікаційного ресурсу від Національної телекомунікаційної мережі України, мереж операторів електронних комунікацій (операторів зв'язку), стаціонарної телекомунікаційної системи Збройних Сил України.

Військовими частинами, підпорядкованими Командуванню Військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України, що здійснюють розгортання та експлуатаційно-технічне обслуговування польових систем зв'язку, є окрема бригада зв'язку, окремий полк зв'язку, об'єднаний польовий вузол зв'язку.

У Командуванні сухопутних військ Збройних Сил України до частин, що здійснюють розгортання та експлуатаційно-технічне обслуговування польових систем зв'язку, належать: окремі полки зв'язку оперативних командувань, окремий батальйон управління корпусу резерву, які підпорядковуються відповідним командувачам, а також польові вузли зв'язку окремих бригад (полків), які підпорядковуються відповідним командирам бригад (полків) сухопутних військ Збройних Сил України.

Війська зв'язку та кібербезпеки збройних сил України мають складну систему організації та управління, яка має на меті процес цілеспрямованого впливу органів управління зв'язком та інформаційних систем на війська зв'язку та кібербезпеки збройних сил України та систему зв'язку та інформаційних систем, що здійснюється для підтримання визначеного рівня готовності системи зв'язку та інформаційних систем до забезпечення управління військами (силами), готовності військових частин (підрозділів) зв'язку, кібербезпеки до виконання завдань, їх всебічної підготовки до застосування та успішного виконання ними завдань повсякденної діяльності військ та у ході ведення операцій (бойових дій).

Мета управління військами зв'язку та кібербезпеки збройних сил України полягає в забезпеченні визначеного рівня бойової та мобілізаційної готовності, здатності до виконання функціональних завдань військ зв'язку та кібербезпеки збройних сил України, якісної

підготовки та ефективної реалізації можливостей системи зв'язку та військових частин (підрозділів) зв'язку, кібербезпеки щодо забезпечення управління військами (силами).

Під час процесу управління військами зв'язку та кібербезпеки збройних сил України вирішуються такі основні завдання:

- управління військовими частинами і підрозділами зв'язку та кібербезпеки;
- управління системою зв'язку та інформаційних систем;
- управління системою кібербезпеки;
- управління процесом обміну інформацією;
- управління засобами автоматизованого управління.

Управління військами зв'язку та кібербезпеки збройних сил України включає:

- безперервне добування, збір, обробку, вивчення, аналіз, оцінку і відображення даних обстановки і стану військ зв'язку та кібербезпеки збройних сил України;
- прийняття рішення на організацію зв'язку та кібербезпеки; доведення завдань до підлеглих;

– планування зв'язку, інші види бойової діяльності військових частин та підрозділів зв'язку та кібербезпеки;

- організацію та підтримання взаємодії;
- організацію і проведення заходів за всіма видами забезпечення в ході функціонування системи зв'язку та інформаційних систем;
- управління підготовкою до застосування підпорядкованих органів управління зв'язком і військових частин (підрозділів) зв'язку та кібербезпеки;
- безпосереднє управління діями військових частин і підрозділів зв'язку та кібербезпеки під час виконання ними поставлених завдань;
- організацію і контроль заходів безпеки зв'язку і захисту інформації[8].

Висновки. Підводячи висновок викладеному, хотілось би відмітити, що система військ зв'язку та кібербезпеки має складну структуру та несе досить важливі функції та завдання. Саме тому, на сьогодні первинною задачею наблизити її до стандартів НАТО, з метою якісного виконання покладених на них обов'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Організація військового зв'язку : навчальний посібник / В. Г. Шолудько, М. Ю. Єсаулов, О. В. Вакулєнко, Т. Г. Гурський, М. М. Фомін. К. : ВІПІ, 2017. 282 с.
2. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. 394 с.
3. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : закон України від 24 берез. 1999 р. № 548-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22–23. Ст. 194.
4. Скиба П. П. Будівництво і розвиток Збройних сил України або як пройти шлях від Воєнної організації держави до з'єднання. Славута, 2013. 269 с.
5. Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 573 с.
6. Війська зв'язку та кібербезпеки Збройних сил України <https://uk.wikipedia.org/>
7. Про основи національного спротиву. Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339.
8. Доктрина Військ зв'язку та кібербезпеки ЗБРОЙНИХ СИЛУ (ВКП 6-00(01).01), затв. ГК ЗБРОЙНИХ СИЛУ 09 грудня 2021. https://shron1.chtyvo.org.ua/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Doktryna_Viisk_zviazku_ta_kiberbezpeky_Zbroinykh_Syl_Ukrainy.pdf